

Kitap Eleştirisi

Muhammed Hüseyin MERCAN, Müslüman Kardeşler'in Yükselişi ve Düşüşü İşlami Hareketlerde Siyasi Kurumsallaşma Sorunu, İlem Yayınları, İstanbul, 2019, ISBN: 6056900747

İlker LİMON¹

Taner KARAKUZU²

İşlami hareketlere dair tartişmaların güncelliğini korumasındaki başlıca etken; Müslüman toplumların, uluslararası sistemde yaşanan gelişmelere/dönüşümlere yerel/küresel düzeyde vermiş oldukları tepkilerdir. Toplumsal alan kadar siyasal sahaya ait düzenleyici düşünceler de ortaya koyan İşlami akımların, buldukları devletlerde politikayla kurdukları ilişki yoğunlařtıķça onlara yönelik alâka da o nispette artmaktadır. (s. XI) Arap dünyasının en eski, büyük ve etkili İşlami akımı olan Müslüman Kardeşler, birçok Arap ülkesinde geniş halk kitlelerinden destek bulan muhalif bir siyasal örgüt olarak kabul edilmektedir. 1928 yılında ortaya çıkan söz konusu akımın etkisi pek çok alanda tezahür etmesine karşın bu çalışmada özellikle devletler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bahse konu olan cereyan nadir de olsa Türk siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler yazınında kendisine yer bulmuştur. Bu çalışmalar sıklıkla bilimsel yöntemle sadık kalınmadan ve yüzeysel olarak kaleme alındığından dolayı tabiri caizse birbirlerinden türetilmiş eserler olarak raflardaki yerini almıştır. Tenkiti yapılacak eser Muhammed Hüseyin Mercan'ın hazırlamış olduğu "İşlami Hareketin Kurumsallaşma Sorunu Işığında Müslüman Kardeşler Teşkilatı" başlıklı doktora tezinin gözden geçirilmiş hâlidir.

Eserin müellifi yazındaki eksiklikten ötürü Müslüman Kardeşler Teşkilatı örneği üzerinden İşlami hareketlerin siyasal kurumsallaşma sorununu ele almaktadır. İşlami akımların da siyasal müessese olduğu varsayımından yola çıkılarak kurumsallaşma süreçlerinin nasıl analiz edilmesi gerektiği sorusuna cevap aranmaktadır. Mercan araştırmasında siyasal kurumsallaşma parametrelerini İşlami akımlara göre yeniden belirlemeyi ve müesseseleşme düzeylerini saptamayı amaçlamaktadır. Söz konusu incelemenin kapsamı Mısır örneği ile sınırlandırılmıştır. Eser üç ana başlıkta kaleme alınmıştır.

Birinci bölüm "Siyasal Kurumsallaşma Parametreleri ve İşlami Hareket" serlevhasıyla dört alt başlıkta değerlendirilmiştir (s.1-52). Bu bölüm aslında araştırmanın kuramsal boyutunu ve kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Mercan, öncelikle siyasal kurum ve kavramları irdelemiştir. Ardından İşlami akımların, politik sistem ve bu sistemlerin mensuplarıyla kurulan münasebetleri dikkate alarak söz konusu akımların siyasal kurum biçiminde tanımlanması gerektiğini önermiştir. Eserin bu bölümü çoğunlukla birincil ve özgün kaynaklardan yararlanılarak yazılmıştır. Bu bağlamda oldukça geniş bir alan yazın tartişması da okuyucuyla paylaşılmıştır.

Müslüman Kardeşlerin kurumsallaşmasına dair önemli kırılma noktaları "Kuruluşundan 3 Temmuz Darbesi'ne Müslüman Kardeşler" başlığıyla çalışmanın ikinci ana bölümünde yer almaktadır (s.53-174). Eserin bu bölümü dört alt kısımda irdelemiştir. Çalışmanın bu bölümünde Hasan el- Benna tarafından Müslüman Kardeşlerin kurulduğu 1928 senesinden Muhammed Mursi'nin askerî darbe ile devrildiği 3 Temmuz 2013 tarihine kadar geçen dönemde tarihsel ve siyasal arka planı ile verilmiştir.

¹ Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu, E-mektup: ilkerlimon@trakya.edu.tr

² Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu, E-mektup: tanerkarakuzu@trakya.edu.tr

Çalışmanın en özgün bölümü “Müslüman Kardeşlerde Siyasal Kurumsallaşma” serlevhasıyla okuyucuya aktarılmıştır. Bu kısımda Mercan, Müslüman Kardeşler Teşkilatı örneğinden yola çıkarak hareketin kurumsallaşma sorunsalını altı (özerklik, örgütlenme düzeyi, uyum sağlama, tutarlılık, değer aşılama ve siyasal rejimin tolerans düzeyi) değişken üzerinden çözümlenmeye tabi tutmaktadır.

Eser teknik olarak değerlendirildiğinde 305 sayfa, 13,5 x 21 cm boyutlarında ve ikinci hamur kâğıda basılmış olduğu görülmektedir. Giriş kısmında çalışmanın amacı, sorusu ve tali sorular çerçevesinde hipotez formüle edilmiştir. Araştırmanın sorusuna yanıt verebilmek için siyasal kurumlaşma kuramları tercih edilmiştir. Yazarın, eseri kaleme alırken bilimsel yöntemle sadık kaldığı ve konuyu yalın bir dille okuyucuya aktardığı görülmektedir. Çalışmada kullanılan matbu eserlerin büyük çoğunluğunun birincil kaynaklardan oluştuğunu belirtmekte fayda vardır. Sonuç olarak eserin, kurumsal analiz ve kuramsal çerçevesi güçlü olduğu için alandaki önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir.